

Изх. № 135 / 16.05.2025 г.

ДО

51-ВО НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

КОМИСИЯ ПО КОНСТИТУЦИОННИ И ПРАВНИ ВЪПРОСИ

51_kkpv@parliament.bg (Комисия по конституционни и правни въпроси)

infocenter@parliament.bg (приемна на Народното събрание)

СТАНОВИЩЕ

от Фондация „Позитивни умения на личността в социума“

Относно: Общ законопроект със сигнатура № 51-553-37-21 на приетите на 10.04.2025 г. на първо гласуване законопроект за изменение на Семейния кодекс, № 51-454-01-50, внесен от Костадин Тодоров Костадинов и група народни представители на 19.12.2024 г.; законопроект за изменение и допълнение на Семейния кодекс, № 51-454-01-52, внесен от Александър Викторов Рашев и група народни представители на 20.12.2024 г. и законопроект за изменение и допълнение на Семейния кодекс, № 51-454-01-54, внесен от Деница Евгениева Сачева и група народни представители на 20.12.2024 г, изготвен на основание чл. 77, ал. 2 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Като организация, регистрирана в обществена полза и работеща повече от 25 години по програми за превенция и директни услуги за лица и деца, пострадали от насилие, трафик и други рискови групи, **Фондация „Позитивни умения на личността в социума“ предоставя своето експертно становище** относно: общия законопроект за изменение и допълнение на Семейния кодекс със сигнатура № 51-553-37-21, обединяващ законопроектите, внесени от ПГ „ГЕРБ-СДС“, ПГ „Възраждане“ и ПГ „Има такъв народ“ приети на първо гласуване от 10.04.2025 г.

Предмет на настоящето обсъждане са **три законопроекта** за изменение и допълнение на Семейния кодекс със сигнатури № 51-454-01-50, № 51-454-01-52 и № 51-454-01-50-54, обобщени в **законопроект със сигнатура № 51-553-37-21**.

Становището ни по конкретните предложения на законопроекта е следното:

Категорично се противопоставяме на предложенията, въведени със законопроектите за изменение и допълнение на Семейния кодекс със сигнатури № 51-454-01-50(вносител Костадин Костадинов и др.) и № 51-454-01-52 (вносител Александър Рашев и други), като намираме, че направените предложения са в противоречие с Конституцията на Р.България, Закона за защита от домашно насилие, Закона за закрила на детето, както и с Конвенцията за правата на детето и др. международни актове, касаещи защита на правата на човека, недискриминация и равенство на половете.

Законопроектът за изменение и допълнение на Семейния кодекс със сигнатура № 51-454-01-50-54(вносител Деница Сачева и други) съдържа предложения, които са съответни на наложилата се съдебна практика, като не сме съгласни с текста предложен в **чл.59 ал.2**, изречения второ и трето, които предлагаме да отпаднат. Също така, предлагаме да отпадне изречение последно на **чл.59 ал.6.**, досежно термина „родителско отчуждение“, който няма ясна дефиниция и е предпоставка за злоупотреба с права.

С направените предложения за ЗИД СК, вносителите поставят акцент върху правата на родителите, без да защитават по какъвто и да било начин и да дават гаранция за **„най-добрия интерес на детето“**. Нещо повече, в законопроектите за изменение и допълнение на Семейния кодекс със сигнатури № 51-454-01-50(вносител Костадин Костадинов и др.) и № 51-454-01-52 (вносител Александър Рашев и други), са разписани

текстовете, с които детето се третира като „пасивен обект“, а не като „субект“ на права, което е в противоречие с цялата философия на законодателството, обхващащо участието на децата в съдебни процедури.

Твърдим, че **законовото въвеждане на режима на „споделеното родителство“** не е съответен на обществените нагласи и емоционалната зрялост на обществото ни като цялост, както и е в противоречие на принципа на най-добрия интерес на детето¹. А въвеждането на **„презумпцията за споделено родителство“**, при това без да се дефинира какво се разбира под „споделено родителство“ ще доведе до правен хаос и в крайна сметка няма да се постигне целения ефект на защита правата на детето.

В [чл. 3 от Конвенцията за правата на детето](#), по която Република България е страна, е прокламиран принципът, че висшите интереси на детето са първостепенно съображение за всички действия, отнасящи се до децата, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи. Задължение на държавите- страни по Конвенцията, а съответно и на държавните институции е да осигурят на детето такава закрила и грижи, каквито са необходими за неговото благосъстояние, като се вземат предвид правата и задълженията на неговите родители. Един от принципите за закрила на детето според [чл. 3, т. 3 от Закона за закрила на детето](#) е осигуряване на неговия най-добър интерес. В [§ 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на същия закон](#) е конкретизирано, че преценката на най-добрия интерес на детето включва *неговите желания и чувства, физическите, психическите и емоционалните потребности на детето; възрастта, пола, миналото и други характеристики на детето; опасността или вредата, която е причинена на детето или има вероятност да му бъде причинена; способностите на родителите да се грижат за детето; последиците, които ще настъпят за детето при промяна на обстоятелствата, както и други обстоятелства, имащи отношение към детето*. Голяма част от обсъжданите предложения на ЗИД СК са отстъпление от тези принципи, поради което и изначално са предпоставка за напредъка, постигнат досега в българското законодателство и в противоречие с Конституцията на Р.България и международни актове, които са ратифицирани и са част от законодателната ни система.

Българското законодателство създава права и задължения на деца и родители, които са ясно изписани в Закон за закрила на детето, Семейният кодекс и Гражданско-процесуалният кодекс. Законът за защита от домашно насилие пък реферира към защита правата на детето при случаи на домашно насилие, както и последствията за детето, което дори и като свидетел на насилие е жертва. Производствата в тези нормативни актове са изградени на основата на грижа за децата, защита на техните интереси и с цел да бъде подпомогнат съда да изгради своето вътрешно убеждение на базата на закона, но и в

интерес на всяко дете. Законотворецът се е постарал да бъде всеобхватен, опитал се е да вникне в човешката философия и да го облече в законова разпоредба. Отстъплението от утвърдени права и отговорности е отстъпление от принципите, въведени досега в правовата ни държава. Във всяко производство, в което са засегнати интереси на деца, на децата трябва да се предоставят възможности да изразяват мнението си по въпроси, които ги засягат. По думите на самите деца те искат възрастните да имат по голямо доверие в тях, да уважават гледната им точка и да се включат повече в процеса на вземане на решения, свързани с тях и да знаят, че тяхното мнение се зачита.

Сегашната уредба на Семейния кодекс стъпва на принципите, че: *„родителите имат равни права и задължения, независимо дали са в брак“* (чл.122 ал.2 СК), както и че: *„родителските права и задължения се упражняват в интерес на детето от двамата родители заедно и поотделно. Когато родителят е действал сам, той е длъжен да уведоми другия родител.“* (**Чл. 123.** ал.1СК). Също така, *„упражняването на родителските права и задължения се извършва по общо съгласие на родителите“* (чл.123 ал.2 СК). Като, **„при разногласие** те могат да се обърнат към медиатор или да предявят иск пред районния съд по настоящия адрес на детето, който решава спора след изслушване на родителите, а при необходимост - и на детето...“ Така, СК дава достатъчно права и задължения/отговорности на родителите, за да може в безспорно производство да уредят отношенията си за родителските права върху родени от връзката деца по повод на раздяла. В този смисъл и няма необходимост от ревизия на СК.

Въпросът **„Изключва ли разпоредбата на [чл. 59, ал. 2 СК](#) възможността родителските права да бъдат предоставени за упражняване съвместно на двамата родители?“** се разрешава с Тълкувателно решение № 1 от 3.07.2017 г. на ВКС по т. д. № 1/2016 г., ОСГК, докладчик съдията Мими Фурнаджиева, с което в т. 2. е прието, че **„Разпоредбата на [чл. 59, ал. 2 СК](#) изключва възможността родителските права да бъдат предоставени за упражняване съвместно на двамата родители в случай, че не се постигне споразумение по упражняването им.“** В мотивите, решаващия състав приема: *Намесата на съда в този процес е законоустановен механизъм за защита на уязвимата страна в отношението дете-родители. Разпоредбата на [чл. 59, ал. 2 СК](#) е приложима само в случаите на развод по исков ред, и при непостигане на споразумение между родителите относно местоживеенето на ненавършилите пълнолетие деца и упражняването на родителските права спрямо тях законът сочи, че следва да бъде предпочетен един от родителите, при когото детето да живее, и той да е носител на родителските права. Същият подход, основан на относимата правна уредба, е използван и в [ППВС № 1 по гр. д. № 3/1974 г.](#) - съдът следва да предостави упражняването на родителските права, на единия от съпрузите, като под упражняване на родителските права съдът има предвид "тяхното ежедневно осъществяване, както и действията по*

закрилата, защитата и представителството на децата". Чрез решението си по [чл. 59, ал. 2 СК](#) съдът изпълнява социалната си функция за предоставяне на адекватна защита на ненавършилите пълнолетие деца с оглед запазването на висшите им интереси и гарантира правната сигурност, задължавайки и най-вече вменявайки отговорност на "по-добрия" (с оглед интересите на детето) родител да се грижи за тяхното непосредствено отглеждане и възпитание, до постигането на общо съгласие относно упражняването на родителските права." Така мотивирано, Тълкувателно решение № 1 от 3.07.2017 г. на ВКС дава отговор на наложената съдебна практика, която е работеща и гарантира интереса на детето.

Предвид горното, споделяме сочените доводи и предлагаме за в бъдеще Семейния кодекс да дава възможност за постигане на общо съгласие за **упражняване на родителските права съвместно от двамата родители**, но не и като задължително. В този смисъл би могло Тълкувателно решение № 1 от 3.07.2017 г. на ВКС по т. д. № 1/2016 г., ОСГК да се възпроизведе като законова норма в СК, с което да се въведе и дефинира понятието **„съвместно упражняване на родителски права“**, но не като презумпция, а като правна възможност за постигането на общо съгласие относно упражняването на родителските права. Също така, освен въвеждането на понятието **„съвместно упражняване на родителски права“**, което намираме за по-подходящо от използваното в проектите на ЗИД СК- **„споделено родителство“**, е необходимо да се въведат и критерии, при които да се прилага такъв модел на уреждане на родителските права и отговорности. Например, такива критерии биха могли да са: ниво на разбирателство/ комуникация между родителите; детето да не е на ниска възраст (до 5-6 години); двете жилища да са в близост до учебното заведение. В този смисъл, напр. в Швеция се следи за 4 фактора при постигане на споразумение за съвместно упражняване на родителски права, а именно: логистика, родителски конфликти, възможност за сътрудничество и личното и психическо здраве на детето. Тази практика е добра и в защита на интересите на детето.

Категорично се противопоставяме на предложението за въвеждане на **„презумпцията за споделено родителство“**, тъй като ако няма споразумение, съда разрешава спорните и конфликтни отношения. Тогава, в желанието да се оборва презумпцията за „споделено родителство“, страните няма да спрат конфликтните си отношения, а точно обратното, те ще се задълбочат. Вместо в хода на този процес да се установява кой е „по-добрия родител“, акцентът ще падне върху това, да се установи кой е „по-лошия родител“, тъй като всеки родител трябва да доказва родителските недостатъци у другия. Този негативен уклон ще се отрази върху социалния статус и имидж на родителите. Но и в този спор, ще се negliжират още повече правата на детето, ще се пренебрегва интересът на детето. Така, повече от всякога детето ще се третира като „обект“, което е недопустимо. Равновременното отглеждане на детето не винаги е в негов интерес. Дори и

при желание и двамата родители да упражняват родителски права, не може да не се вземе предвид, че всеки индивид има свой социален, финансов и нравствен статус. И вместо родителите да се съобразяват с интересите на детето, то детето става „заложник“ на интересите на родителите. Така например, има родители с различен социален статус, при което децата се принуждават една седмица да носят маркови дрехи, а другата седмица да са с износени и втора употреба дрехи, от което се срамуват. Други пък загубват представата си за семейство, споделят различни ценности в различните си семейства. Също така, е възможно всеки родител да прилага различен стил на възпитание, или пък е възможно родителя да е склонен към насилие. Това обръква децата, като губят и собствената си идентичност. В един подобен случай, в контекста на изслушана съдебно-психологическа експертиза се установи, че за да оцелее в обстановка на «споделено родителство», на детето му се е налагало **«многократно да променя честотата, на която функционира и поведението си при едното и другото семейство...На детето от ранна детска възраст му се е налагало да играе роли...»** А при интерпретиране на резултата на един тематично аперцептивен тест, вещото лице споделя, че **«детето живее в три различни свята емоционално и поведенчески...»**. Този пример на едновременно определяне на живеенето на едно дете, наложено със съдебен акт е актуален и към момента, но и е учебнически пример за това, че не трябва да се допуска налагането със съдебен акт на «споделено родителство».

Считаме, че интересът на детето се поставя под въпрос с направеното предложение в ЗИД СК- №51-454-01-52(вносител Александър Рашев и др.) , с което се въвежда **презумпцията за споделено родителство** . Противопоставяме се на предложени нов чл.58а от СК , а именно: предложението, въпросите свързани с вземане на важните решения за детето, да се вземат **„съвместно от двамата родители“**, както и **„времето на детето се споделя между двамата родители, независимо дали живеят заедно или са разделени...“**, като се определя, че **„времето което детето прекарва с който и да е от родителите си не може да бъде по-малко от 127 дни на годишна база, в случай че родителят не застрашава живота и здравето на детето“**. В продължение на принципа за едновременно живеене на детето при всеки родител, се предлагат изменения и на текста на чл.59 от СК, които са унижителни и третират детето като „обект“, „вещ“, която може да се подели. Стига се дори до предложение, отглеждането и възпитаването на ненавършилите пълнолетие деца да се уреждат **„чрез споразумение с нотариална заверка на съдържанието и подписите на двамата родители“**, което да не се утвърждава от съд. Така, детето става **„обект на сделка“**, без да има какъвто и да било съдебен контрол, което е отстъпление от основни принципи на правата на детето. А текстове, които утвърждават, че: **„ранната детска възраст, голямата географска отдалеченост на местоживеенето на двамата родители и неразбирателството между родителите, не са достатъчни обстоятелства за оборване на презумпцията за споделено родителство“**, пренебрегват

основни принципи в правото, както и разрешаване на случаите с оглед на тяхната конкретика и в интерес на детето.

Подобни на горните текстове се съдържат и в законопроекта за изменение и допълнение на Семейния кодекс със сигнатури № 51-454-01-50(вносител Костадин Костадинов и др.) – предложения за промени в чл.59, ал.2, ал.3 и ал.4 на Семейния кодекс.

В своята практика Върховен касационен съд последователно е изтъквал, че при постановяване на мерките за упражняване на родителските права и личните отношения между децата и родителите, **приоритет има интересът на децата**, за който съдът следи служебно: решение №147/ 04.06.2014г. по гр.д.№1557/2014 г. на III г.о., решение № 217/27.05.2015 г. по гр.д.№ 6851/ 2014 г. на IVг.о., решение № 36/20.03.2015 г. по гр.д.№ 4794/2014 г., III г.о. на ВКС, реш. по гр.д №59/2018г гр.д 2396/2017г и др. Най-добрият интерес на детето определя решението на съда при възлагане упражняването на родителските права и при мерките за личните отношения включително, а въззивните функции се осъществяват и в защита на публичен интерес предвид указанията, дадени в т.1 и т.3 от ТР № 1/2013г по т.д.№1/2013г. ОСГТК на ВКС във връзка със служебното начало, което има превес пред диспозитивното и състезателното начало в процеса, щом се касае за интересите на дете.

В подкрепа на цитираната по-горе практика е **Решение №218/03.12.2019 по дело №763/2019 на ВКС, ГК, III г.о.**, в което решаващия съд приема: *„Във всеки спор, свързан със съдебна администрация на отношенията между родители и деца съдът е длъжен да съобрази както общите критерии, така и спецификите на конкретния случай, имащи значение за създаване на нормална обстановка за общуване и поддържане на отношения между детето и родителя, който не упражнява родителските права и висшият критерий за решението на съда е детският интерес, а не санкционирането на виновния. Следвайки висш критерий, макар да не е обвързан от желанието или нежеланието на детето да живее с единия родител и да има ли контакти с другия, във всички случаи съдът следва да вземе предвид и да зачете чувствата на детето, да отчете ефекта на принудата при изпълнението на съответния режим, с оглед възрастта на детето, конкретното му развитие и зрелост и с оглед конкретното му психоемоционално състояние, както е посочено в реш.№ 207/24.07.2013 г. по гр. дело № 911/2012 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, решение № 331/01.11.2013 г. по гр. дело № 2181/2013 г. на IV-то гр. отд. на ВКС и реш. № 234/14 по гр.д.№7289/2013г, на IV-то гр. отд. на ВКС“.*

Не на последно място, не може да се съгласим, че **пола и възрастта** на детето са без значение при определяне на родителските права и отговорности. Най-малкото, не можем да се съгласим, че бебе-кърмаче може да се отдели от майката, за да се спази

принципа на едновременно отглеждане на детето. Но от значение са не само физиологичните дадености на родителя, но и има много дълбок психологичен аспект в отглеждането на деца, за което има множество научни изследвания и статии. В този смисъл, връзката майка-бебе/дете трябва да се разглежда много отговорно. Така напр., основното заключение на един от първите изследователи на връзката „майка-дете“ – Боулби², който отчита важността на ранните връзки за социалното и емоционално развитие на децата, е че *„бебето и малкото дете би трябвало да преживяват топла, интимна и продължителна връзка с майката или с неин постоянен заместител, в която и двамата да намират удовлетворение и наслада“*. От това, каква връзка ще направи бебето/детето със своята майка, зависи и по-нататъшното му израстване и умението му да гради доверителни връзки. Счита се, че привързаността играе важна роля в бъдещите връзки и в психопатологията, защото първоначалната връзка родител-дете осигурява работещия модел за всички следващи важни и от значение за човека връзки³. Като резултат от направени емпирични изследвания относно връзката майка-дете, представена през теорията на привързаността, са изведени следните изводи: *«Когато детето не може да се довери на основния си обгрижващ, то по-късно не се привързва към никого. Вместо да се научи на доверие, се научава да изпитва страх, гняв и разочарование затова, че не може да разчита на никой, който да откликва на нуждите му. Започва да възприема другите като средства, чрез които да задоволява потребностите си, става свръхбдително по отношение собствената си безопасност, не позволявайки на другите също да се грижат за него и да го обичат. Тези деца стават изискващи и контролиращи в отговор на страха си. Емоционално те вярват, че ако не контролират света си, ще загинат»*⁴.

На следващо място, задължително е необходимо да се отчита връзката между **насилието в семейството и родителските права**. Връзката между насилието в семейството и решението за родителските права и личните контакти с детето, намира опора в международните актове и в практиката на органите и механизмите по правата на човека – напр. Конвенция на ООН за правата на детето, Конвенция на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените /Конвенцията CEDAW/, ЕКПЧ. Тук по-специално ще се позовем на Доклада на Специалния докладчик на ООН по проблемите на насилието срещу жените, неговите причини и последици, представен пред Съвета по правата на човека през юни 2017 г./ Документ A/ HRC/ 35/ 30/ в частта относно необходимостта от интегриран подход за безопасност на детето /т. 104/. В документа изрично и авторитетно се подчертава, че *« децата свидетели на насилие основано на пола имат право да бъдат чути и техните най- добри интереси да бъдат взети предвид като най-висши съображения от всички, които вземат решения, като се има предвид наличието на контекст на домашно насилие. ... Незачитането на най- добрите интереси на детето от страна на държавните органи е нарушение на задълженията на държавата. ... Осъществяване на личните контакти с родителя извършител на насилие*

трябва да бъдат внимателно регулирани, за да гарантират, че жертвите на насилие и техните деца са в безопасност.» В този смисъл е и Общ коментар № 13 на Комитета за правата на детето. В такъв смисъл са и становища, приети на 16 юли, 2019 г. от Комитета за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените съгласно член 7, ал. 3 от Факултативния протокол, относно съобщение № 99/2016, като Комитета коментира: *«Неспособността на държава-членка да предприеме всички подходящи мерки за предотвратяване на актове на насилие, основано на пола над жени, в случаите, в които властите са запознати или би трябвало да са наясно с риска от такова насилие, или липсата на разследване, преследването и санкционирането на извършителите и предоставянето на обезщетения на жертви и оцелели от такива деяния, предоставя мълчаливо разрешение или насърчаване за извършване на актове на насилие, основано на пола. Подобни неуспехи или пропуски представляват нарушения на правата на човека.»*⁵ Неуспешното ефективно справяне с насилието, основано на пола и домашното насилие, е вредно за обществото и по-конкретно за жените и децата”. Също така, *«Българското законодателство е недостатъчно, тъй като третира домашното насилие като въпрос, свързан най-вече със семейството, който не изисква голямо обществено внимание или наказателно преследване и не гарантира, че жертвите ще могат да образуват производства, които биха ги защитили ефективно»* и прави препоръки *„да вземат предвид историята на домашното насилие“*⁶.

В контекста на гореизложеното е и Резолюцията на Европейския парламент от 6 октомври 2021 г., относно въздействието на насилието от страна на интимния партньор и родителските права върху жените и децата (2019/ 2166(INI)), в която се прокламира, че във всички действия, засягащи деца, първостепенната грижа трябва да бъдат висшите им интереси. Нещо повече, Европейският парламент „припомня, че *случаите на домашно насилие трябва да се вземат предвид при определянето на родителските права и правата на посещение по отношение на децата*, както и че *упражняването на каквито и да било права на посещение или родителски права не застрашава правата и безопасността на жертвата или нейните деца*“. Парламентът „подчертава, че извършителите често използват съдебни производства, за да разширят властта и контрола си и да продължат да сплашват и подбуждат страх в жертвите си; подчертава в тази връзка, че детето и искането за съвместно упражняване на родителски права често са манипулирани от родителя, извършил насилие, за да продължи да има достъп до майката след раздялата; подчертава, че извършителите често малтретират децата или заплашват да ги наранят или вземат, за да навредят на своите партньори и бивши партньори, което оказва *сериозно въздействие върху хармоничното развитие на детето*“. Парламентът „подчертава, че пропусъкът да се разгледа насилието от страна на интимния партньор при вземането на решения за родителските права и посещенията представлява нарушение чрез пренебрегване на човешките права на живот, на живот без насилие и на здравословно

развитие на жените и децата; настоятелно призовава всяка форма на насилие, включително ставането на свидетел на насилие над родител или близко лице, да се счита по закон и на практика за нарушение на правата на човека и за действие срещу висшите интереси на детето.

Противоречие с интересите на детето е, ако законът автоматично предоставя родителски отговорности на единия или на двамата родители. Съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето **преценката на висшите интереси на детето е уникална дейност, която следва да се извършва във всеки отделен случай, като се отчитат специфичните обстоятелства на всяко дете.** Затова и не може да се подхожда формално при определянето на родителските права и отговорности. Основен принцип при решаване на разногласие на родителите относно упражняването на родителските права, е защита на интересите на детето. „Най-добрият интерес на детето“, дефиниран в нормата на [§ 1, т. 5 от ДР на ЗЗДт](#), включва преценка на желанията и чувствата му; физическите, психически и емоционални потребности; възрастта и пола; опасността или вредата, която има вероятност да му бъде причинена; последиците, които ще настъпят за детето при промяна на обстоятелствата и др.

Смисълът на производството по уреждане на родителски права след развода и при раздяла на родителите е, не детето да се превърне в мишена на възрастните да постигат целите си, а целта е да се запазят именно неговите интереси. Въвеждането на законово изискване на задължително «споделено родителстване», без да се отчитат всички изложени по-горе принципи на правото, съдебна практика и международни рагламенти, би довело до настъпването на нов предвидим хаос в уреждането на родителските права и задълбочаване на родителските конфликти. Защото по всички въпроси, свързани с отглеждането и възпитанието на детето, родителите ще трябва да вземат решение «заедно». Когато няма конфликт, може и да има решение, но при конфликтни отношения, които неминуемо предхождат и следват раздялата между родителите, това е невъзможно. И вместо да се минимализират контактите, за да се превенират конфликтите, ще стане точно обратното. И детето може да се използва като средство за манипулация или контрол от единия родител спрямо другия родител, което го превръща автоматично в «жертва», в «дете в риск». Така, вместо да се осуетят родителските конфликти, същите ще се задълбочат, а равносметката ще е допускането на пряка опасност за живота и психичното здраве на детето.

Голяма част от практиката показва, че в производства, касаещи исковите за развод; исковите за родителски права и исковите за издръжка, споровете са сложни, изпълнени с негативни отношения и конфликти, в които за съжаление децата са въвлечени. Липсва разбиране, чуваемост, създават се ситуации травмиращи детето. Тези отношения между родителите много често продължават и след постановяване на съдебните

актове. Родителите продължават да водят междуличностни войни, продължават да изливат отрицателните си емоции, без да осъзнават, че най-много нараняват децата си. Забравят за тяхното съществуване и спират да обръщат внимание на техните потребности и чувства. Родителите не правят компромиси и не изпълняват постановените от съда мерки, напротив те предявяват редуващи се искове, без да има действителна промяна в обстоятелствата. В съдебната практика има драстични случаи на представяне по дела на приемо-предавателни протоколи за деца. Детето не е вещ. То трябва да знае къде е домът му, трябва да се чувства спокойно и пълноценно, да изживява детството си и да се чувства защитено. А за да е защитено едно дете, законодателят трябва да даде гаранция за разрешаване на казуса в най-добър интерес на детето.

В обобщение, след внимателен анализ на общия законопроект за изменение и допълнение на Семейния кодекс със сигнатура № 51-553-37-21, обединяващ предложенията на ПГ „ГЕРБ–СДС“, ПГ „Възраждане“ и ПГ „Има такъв народ“, изразяваме следната обоснована позиция:

Въз основа на голяма част от предложенията за изменения на Семейния кодекс, **лични липсата на задълбочен предварителен анализ и участие на експерти от различни професионални сфери, запознати със спецификата на материята, свързана с най-добрия интерес на детето, психичното му развитие и междуинституционалната координация в тази връзка. Като такива, ние сме категорично против немалка част от предложенията.**

Налага се оборима презумпция за „споделено родителство“, без то да бъде дефинирано по съдържание, елементи, приложимост и граници, като не се отчита, че при наличие на родителски конфликт или история на насилие такъв режим може да засили напрежението и да навреди на детето. Както сочим по-горе, вместо термина „споделено родителство“ е по-издържано да се ползва термина „**съвместно упражняване на родителски права**“. Дори и да се приеме, че този термин се въведе в СК, като ние подкрепяме хипотеза на споразумение между двамата родители, което да се одобри от съда, е необходимо да има критерии, които съда да проследява, за да бъде защитен най-добрия интерес на детето. Такива критерии биха могли да са, освен изброените в ч.59 ал.4 от действащия досега СК, и: логистика, родителски конфликти, възможност за сътрудничество и личното и психическо здраве на родителите или детето, както и желанието и мнението на детето.

На следващо място, **никъде няма ясно въведено изключение, че при данни за домашно насилие, този режим е абсолютно неприложим.** Не се отчита, че домашното насилие е изрично дефинирано в действащото българско законодателство, като подлежи на специална правна уредба чрез ЗЗДН. Всяка законодателна инициатива, която засяга последиците от домашно насилие (вкл. при упражняване на родителски права),

следва да бъде в синхрон със ЗЗДН, а не да го заобикаля или подменя чрез общите норми на Семейния кодекс. Считаме, че в закона ясно следва да се разпишат изключенията, при които е неприложимо да се прилага режим на „съвместно упражняване на родителски права“, като задължително следва да се има предвид: домашно насилие, наличие на родителски конфликти и невъзможност за сътрудничество между родителите.

На следващо място, предлага се въвеждане на законова регламентация относно **„родителското отчуждение“**, **въпреки че този термин не разполага с установено научно или правно съдържание, не е признат в международните класификации на психичните разстройства (DSM-5, ICD-11) и за него не съществува единна дефиниция.** Родителското отчуждение не е диагноза, нито синдром. През 2020 г. Световната здравна организация заяви, че „синдром на родителско отчуждение“ не съществува и няма научна основа. Европейската асоциация на психотерапевтите заявява същото, а много държави забраниха използването на този термин в съдебната практика, защото се използва за прикриване на злоупотреби и насилие. Този термин често се използва, за да се оправдае насилие, да се обърне вината към жертвата и да се извършва вторична виктимизация на родители (предимно майки) и деца, които бягат от насилие.

ИЗВОДИ: След анализ на общия законопроект със сигнатура № 51-553-37-21, **подкрепяме** предложенията, които отразяват принципа, че всеки родител носи родителска отговорност и са съобразени с утвърдената съдебна практика – като чл. 59, ал.1 СК, вариант №3 на §3, §10 и вариант II на §11 (ПГ „ГЕРБ–СДС“).

Същевременно, **не можем да подкрепим и се противопоставяме** на разпоредбите, които създават рискове и правна неяснота, а именно:

- Предложението за задължително съвместно вземане на важни решения (чл. 58а, ал.2–3 СК) води до риск от натиск чрез съдебни производства и блокирайки достъпа на детето до различни дейности до окончателно произнасяне на съд;
- Фиксираните 127 дни (чл. 58а, ал.4 и чл. 59, ал.7 СК) не отчитат нуждата от индивидуална преценка спрямо най-добрия интерес на детето във всеки отделен случай;
- Оборимата презумпция за „споделено родителство“ (чл. 59, ал.6 СК) е неясна по обхват и опасно ограничава съдебната преценка, дори при наличие на сериозни конфликти, което ще доведе до травмиране на децата и злоупотреби със закона;
- Изискването за парична гаранция при пътуване (чл. 59, ал.5, т.2 СК) противоречи на чл. 22 от Хагската конвенция;
- Свързването на издръжката с режима на лични отношения (чл. 59, ал.9 СК) пряко наказва детето и нарушава основния принцип за обезпечаване на нуждите му;
- Прекалено високото наказание до 5 г. лишаване от свобода (чл. 182, ал.2 НК) е непропорционално спрямо естеството на нарушението и вреди на връзката родител–дете;

Също така се създават предпоставки за извеждане на детето от семейството, ако единия родител е упражняващ насилие, а другия –наказан за неизпълнение на режим.

- Определянето на „осуetyване на контакт“ като психическо насилие (чл. 2 ЗЗДН) е неясно, лесно за манипулиране и игнорира реалните житейски обстоятелства;
- Премахването на предупредителния протокол (чл. 65 ЗМВР) би отнело важен превантивен инструмент при случаи на напрежение, включително домашно насилие.

Предвид гореизложеното, призоваваме законодателя да прецизира обхвата и съдържанието на законопроекта, като гарантира, че всяка промяна ще бъде в съответствие с принципа на най-добрия интерес на детето, със системата на българското материално и процесуално право и с ангажиментите на България по международните договори в областта на правата на човека.

Фондация “П.У.Л.С.” е неправителствена организация, регистрирана като юридическо лице в обществена полза, която е лицензиран² доставчик на услуги за лица и деца(без ограничение във възрастта), пострадали от физическо, психическо, емоционално, сексуално насилие, жертви или потенциални жертви на насилие и/или трафик и на други рискови групи.

С УВАЖЕНИЕ,

ЕКАТЕРИНА ВЕЛЕВА

Ekaterina
Ivanova
Veleva

Digitally signed by
Ekaterina Ivanova
Veleva
Date: 2025.05.16
18:22:25 +03'00'

Председател Фондация „П.У.Л.С.“

¹най-добрият интерес на детето е съвкупността от неговите права и законни интереси, включително индивидуалните му възможности за развитие и субективното му преживяване за достойнство, заедно с най-подходящите условия за тяхното пълно зачитане;

² Bowlby,1951 p13

³Ciccheti et al.,1998

⁴Връзката майка-дете,представена през теорията на привързаността,Валентина Милчева

⁵ Обща препоръка № 35, ал. 24, ал. 2, буква б).

6 Виж В. К. срещу България ([CEDAW/C/49/D/20/2008](#)), Жалов срещу България ([CEDAW/C/52/D/32/2011](#)) и заключителните забележки на Комитета по комбинираните периодични доклади от четвърти до седми за България ([CEDAW/C/BGR/CO/4-7](#)). Виж също Европейския съд по правата на човека, Веваскуа и S. срещу България (жалба № 71127/01), решение от 12 юни 2008 г., в което Съдът установява, че държавата е нарушила чл. 8 от Европейската конвенция за правата на човека в случай на домашно насилие.

- 7 Със Заповед № РД-3129-1-932/19.11.2021г. е издаден лиценз за предоставяне на социалната услуга «ИНФОРМИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ»;
- Със Заповед № РД-3129-1-926/19.11.2021г. е издаден лиценз за предоставяне на социалната услуга «ТЕРАПИЯ И РЕХАБИЛИТАЦИЯ»;
- Със Заповед № РД-3129-1-923/19.11.2021г. е издаден лиценз за предоставяне на социалната услуга «ЗАСТЪПНИЧЕСТВО И ПОСРЕДНИЧЕСТВО»;
- Със Заповед № РД-3129-1-922/19.11.2021г. е издаден лиценз за предоставяне на социалната услуга «ОБУЧЕНИЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА УМЕНИЯ»;
- Със Заповед № РД-3129-1-932/19.11.2021г. е издаден лиценз за предоставяне на социалната услуга «ОБЩНОСТНА РАБОТА»;
- Удостоверение за регистрация №00864-0002-Заповед № РД1-250/19.06.2019г. за предоставяне на социални услуги: Гореща телефонна линия за пълнолетни лица, пострадали от домашно насилие, издаден от Изпълнителния директор на Агенция за социално подпомагане.
- Удостоверение за регистрация №00416-0011-Заповед № РД-127/03.01.2019г. за предоставяне на социални услуги Център за социална рехабилитация и интеграция, издаден от Изпълнителния директор на Агенция за социално подпомагане;